

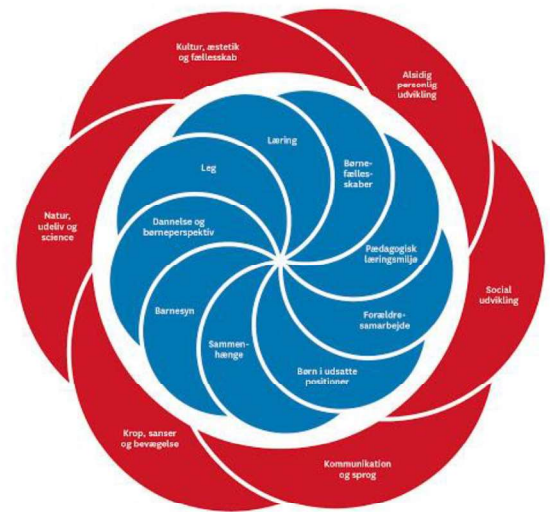
Den styrkede pædagogiske læreplan - Skovslottet Dagtilbud 0-6 år -

Den styrkede pædagogiske læreplan er det primære arbejdsredskab for udvikling af den pædagogiske praksis i Skovslottet.

Den udgør rammen for børns læring, og den er vores styringsredskab.

Læreplanen er bygget op om seks læreplanstemaer og mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring. Temaerne er dynamiske og justeres løbende i forhold til den aktuelle børnegruppe og deres behov.

Læreplanen indgår i vores faglige refleksion over praksis og i vores evalueringer, som har fået ekstra fokus via forløbet "Stærkere læringsfællesskaber". Et af formålene er, at ledere og medarbejdere samarbejder i læringsfællesskaber, der løbende evaluerer og justerer praksis med afsæt i viden og lokale data.

- ❖ Vores læreplan beskriver vores mål og det pædagogiske grundlag.
- ❖ Hvordan vores pædagogiske læringsmiljøer understøtter børns læring og udvikling indenfor de seks læreplanstemaer og ud fra de læringsmål og indikatorer, Børn & Unge har defineret.
- ❖ Læreplanen beskriver desuden mål i forhold til overordnede rammer (børnemiljø, evalueringskultur, dokumentations- og refleksionspraksis) og aktører (pædagogisk personale, ledelse, samarbejdspartnere i lokalsamfundet).

Et sted for læren og væren.

Skovslottet er en selvejende institution med en engageret bestyrelse, som er normeret til 24 børnehavebørn og 8 vuggestuebørn. Skovslottet har to nyrenoverede legepladser med varierede læringsmiljøer og med direkte adgang til Forstbotanisk have og tæt på skov og strand.

Børnene indgår tidligt i fællesskaber, hvor leg, bevægelse, oplevelser i naturen er en prioriteret del af børnelivet i Skovslottet. Naturen inddrages som et vigtigt bidrag til forståelse af sig selv og omverdenen.

Et stort fællesskab – at høre til.

Det er afgørende for mennesker at have en grundlæggende følelse af at høre til og blive set, hørt og forstået.

Det er højeste prioritet i Skovslottet at arbejde for at sikre, at alle børn og forældre får en tryk tilknytning til ledelse og personale. Vi har ansvaret for konsekvent at arbejde for en god tilknytning gennem en åben og tæt kommunikation med forældrene. Det er forudsætningen for at løse den fælles opgave med at sikre børnene den optimale trivsel, læring, udvikling og dannelse i de første 6 år af deres liv.

Skovslottet arbejder for at danne velfungerende fællesskaber af børn og voksne, hvor målet er, at alle føler, de hører til – er inkluderede. Der samarbejdes målrettet med at ilte de små og store børnefællesskaber. Det sker i tæt og forpligtende samarbejde med forældrene.

Forældre inddrages i dialoger om deres børns trivsel, læring og udvikling bl.a. via formaliserede samtaler, via temamøder med aktuelle emner til fælles inspiration, kaffemøder i børnegrunderne, hvor vi altid har pædagogisk oplæg og dialog om børnenes trivsel, legerelationer, læring og udvikling. Endelig inddrages forældre også i fællesskabet via arbejdsdage.

Personalet har ansvaret for at skabe rammerne for et anerkendende og inkluderende fællesskab for børn og voksne gennem tilrettelæggelsen af hverdagens liv, samværet og de pædagogiske aktiviteter. Der arbejdes med at udvikle en lærende kultur gennem aktionslæring, som indebærer refleksioner over egen praksis. Det sker i hele personalegruppen og i de tre teams, personalet er opdelt i samt i samspillet med forældre og bestyrelse.

De tre teams har ansvar for en vuggestue-, en mellem- og en ældste-gruppe, som børnene har som deres aldersopdelte basisgruppe. Børnene integreres også på tværs af grupperne hver morgen, om eftermiddagen, og en dag om ugen til fælles samling. Når børnene er sammen på tværs af alder, arbejdes der med gode rollemodeller, beskyttere mv., og de enkelte børn får mulighed for både at lege nedad og opad i alder blandt alle børnene i Skovslottet. Dette er med til at skabe en god overgang fra vuggestuen til børnehaven. I de tre aldersopdelte grupper opdeles børnene yderligere i små grupper, så meget det er muligt. I små grupper intensiveres muligheden for de voksnes nærvær og tætte relationer til børnene. Der er fuld kost i Skovslottet, og der lægges stor vægt på børnenes sundhed fysisk og psykisk. I forbindelse med børnenes sundhed, har vi fokus på håndhygiejne. Når børnene ankommer om morgenen i Skovslottet, går de straks ud og vasker hænder. I løbet af dagen vaskes der hænder før en ren handling og efter en uren handling.

Vi har gennemført efteruddannelse i neuropsykologisk relationel pædagogik. Vi bygger derfor på viden om barnets neuropsykologiske udvikling, og vi har et særligt fokus på tilknytning og dets betydning for barnets sansemæssige, følelsesmæssige og kognitive udvikling i dagtilbuddet. Det er således også vores tilgang til den nye styrkede pædagogiske læreplan.

Den styrkede pædagogiske læreplan

Indholdsfortegnelse

Det pædagogiske grundlag:

Børnesyn	4
Dannelse og børneperspektiv	5
Leg og børnefællesskaber	7
Læring	8
Det pædagogisk læringsmiljø hele dagen	10
Forældresamarbejde	11
Børn i udsatte positioner	12
Sammenhænge	13

Læreplanstemaer:

Alsidig personlig udvikling	15
Social udvikling	17
Kommunikation og sprog	19
Krop, sanser, bevægelse	21
Natur, udeliv, science	23
Kultur, æstetik og fællesskab	25

Rammer og aktører:

Inddragelse af lokalsamfundet	27
Ledelse	27
Det fysiske og æstetiske børnemiljø	28
Pædagogisk personale	29
Dokumentations- og refleksionspraksis	30
Evaluering	31

Pædagogisk grundlag: Børnesyn

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

”Det at være barn har en værdi i sig selv, og i børnelivet skal der være plads, tid og ro til at være barn. Udgangspunktet er, at alle børn trives og udvikler sig, når de har passende udfordringer, ser mening og oplever anerkendelse og social samhørighed i forpligtende, rummelige og givende fællesskaber”.

Skovslottet tager afsæt i fælles viden om barnets neuropsykologiske udviklingsbetingelser og samspillet mellem arv og miljø. Her arbejdes der ud fra en fælles udviklingsforståelse, beskrevet gennem følgende metafor: Barnets hjerne kan anskues som et stykke jord. I denne jord ligger der frø, der repræsenterer kompetencer og færdigheder, barnet har mulighed for at udvikle. Alle fødes med de samme frø, men frøenes placering i jorden er forskellig hos det enkelte barn.

Nogle frø er placeret i den bløde muld og optager nemt næring og vokser, mens andre frø kan være placeret i lerlaget dybt under jorden. Her skal der meget mere næring til, før der sker en udvikling, der kan mærkes i barnets adfærd og trivsel. Frøene næres gennem kontakt og samspil med kærlige og omsorgsfulde voksne, der formår at justere sig i forhold til barnets behov og etablere sig som en tryk base for barnet. De frø, der får den rette mængde næring, vokser og bliver til kompetencer og færdigheder, som former barnets personlighed og understøtter barnets livsglæde og livsmod. Altså er barnets udviklingsmuligheder relationelt betinget, og kvaliteten af de relationer, barnet indgår i, er af afgørende betydning for barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Kilde: Tea Thyrrø Sørensen, Neuropsykologisk udviklingsleg.

Denne tilgang suppleres af barnets grundlæggende medfødte ’rettetheder’ eller drivkræfter, der danner fundament for barnets udvikling og deltagelse i de fællesskaber, det indgår i. Disse er biologisk forankrede og aktiveres uanset kultur og social status:

Se mig, som den jeg er

Barnet er født med en grundlæggende rettethed eller drivkraft mod at blive set, hørt og forstået. Barnet hævder sig og udtrykker sine behov med en forventning om at blive taget alvorligt.

Lad mig høre til lige som dig

Flokdysmentaliteten er grundlæggende i mennesket og barnet har en medfødt rettethed og drivkraft mod at få lov til at deltage på egne præmisser, at få betydning og få lov at bidrage. Målet er her at opnå følelsen af samhørighed og tilhørsforhold med ligesindede.

Vis mig, hvem jeg kan blive

En medfødt rettethed og drivkraft mod idealer og rollemodeller får barnet til at søge ud i verden og forsøge at følge de normer og værdier, der er i det miljø, barnet vokser op i. Her skabes mening, når nogle tror på, at barnet kan mestre det givne i situationen, og barnet oplever at lykkes.

Giv mig passende udfordring

Barnets har en medfødt rettethed og drivkraft til at være lærende og udforske det, barnet endnu ikke kan eller kender til. Her er processen frem for målet i fokus og understøttes af et medspillende modspil.

Disse fire rettetheder og drivkræfter repræsenterer to dimensioner i barnets samlede udviklingsbetingelser; det værende og det lærende.

'Se mig som den jeg er' og 'Lad mig høre til ligesom dig' danner fundament for 'det værende' i barnet. Her udvikles selvværd og følelsen af at blive til 'nogen'.

'Vis mig, hvem jeg kan blive' og 'Giv mig passende udfordring' danner fundament for 'det lærende' i barnet. Her udvikles barnets selvtillid og barnets oplevelse af at blive til 'noget'.

Den, jeg er, danner fundament for det, jeg kan – det, jeg kan, danner fundament for den, jeg er.

Pædagogisk grundlag:

Dannelse og børneperspektiv

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

"Børn skal føle sig set og forstået og opleve at have en demokratisk stemme. Børn skal være aktive medskabere af deres egen læring og udvikling inden for rammer, som de voksne har ansvaret for. Der skal lyttes til børnenes oplevelse af, hvordan det er at være i dagtilbud. Hvordan er deres oplevelse af, om de mestrer, kan finde mening og hører til? Børns oplevelse af indflydelse er en tidlig del af deres dannelsesproces og af udviklingen af demokratisk forståelse".

I Skovslottet tager vi udgangspunkt i at dannelse er, når barnet forstår spillets regler, men også ved, at reglerne er lavet af mennesker og derfor kan ændres. Grundlaget for at barnet udvikler en demokratisk forståelse er, når barnet udvikler en forståelse af sig selv og sin omverden. Når barnet indgår i hverdagens rutiner og i mødet med de voksne og andre børn – mødet med omverdenen – sætter det aftryk i barnet. Det er i mødet med omverdenen, at barnets livsglæde og livsmod udvikles. Det afgørende i mødet er ikke det, vi mødes om, men hvordan dette møde giver mulighed for barnets udfoldelse af sig selv, at vide og mærke at det også sætter aftryk på omverdenen. At det er noget i sig selv. Derfor er mødet med barnets perspektiv så afgørende for dets dannelse. Vi vil støtte børnene i at udvikle deres autonomi, respektere deres grænser og behov, deres ønsker og drømme. Det sker ved både at støtte barnet i at tilegne sig spillereglerne i gruppen, vente på tur, lytte til hinanden osv. og samtidig sikre, at barnet lyttes til og skabe rum for dets udfoldelse i gruppen. Ved konfliktløsning hvor børns udfoldelse giver sammenstød, er det vigtigt at respektere det enkelte barns grænser, spejle dets følelser, forstå dets intentioner og hjælpe med at finde veje til nye måder at lykkes i samspillet med andre.

Sensitivitet – socialitet og refleksivitet

Barnets udvikling af selvbestemmelse starter her. Det er her barnets selvkontakt, selvregulering og selvudtryk spirer og gror, og hvis barnet skal kunne træffe beslutninger, sætte grænser og udtrykke sine behov, kræver det, at det kan mærke sig selv, regulere sig og udtrykke sig selv på en måde, der er accepteret i den kultur, det vokser op i.

Barnets socialitet danner fundament for barnets handlinger i fællesskabet. Her udvikler barnet grundlæggende handlemønstre, lærer de sociale spilleregler og udvikler herigennem sin evne til at deltage i de fællesskaber, det indgår i. Her tilegner barnet sig den sociale adfærd, der er dominerende i den kultur, barnet indgår i.

Både sensitivitet og socialitet udvikles gennem samspil og interaktioner med omverden og først og fremmest de primære omsorgspersoner. I Skovslottet arbejder vi med en bevidsthed om, at den måde barnet forvalter sin selvbestemmelse på kobler sig til de frø, barnet får vandet gennem sin opvækst. Derfor har vi fokus på at vande frøene for sensitivitet og socialitet, mens vi samtidig stræber efter, at selvbestemmelsen bliver en *kvalificeret selvbestemmelse*. Når en selvbestemmelse bliver kvalificeret, går den fra kun at være til gavn for barnet selv og til at være til gavn for både barnet og omverden.

Det sker, når frøet for refleksivitet bliver næret. Det er her barnet lige så langsomt udvikler evnen til omtanke, selvvurdering og til at skifte perspektiv. Dette giver barnet mulighed for at tænke nye tanker om årsager til adfærd hos sig selv og andre og herigennem kvalificere sine handlinger og reaktioner, så de i højere grad understøtter den kultur, der ønskes i det fællesskab, barnet indgår i. For at kunne udtrykke sig og deltage i fællesskabet kræver det (teknikalitet) både sprog, motorik og forståelse for, hvordan vores hverdag og verden rent teknisk hænger sammen. Når barnet kender legetøjets funktioner, ved hvordan døren åbnes og lukkes og kan tage proppen af og på tuschen, udvikler det en teknisk forståelse for sin omverden. Denne forståelse vil, sammen med et sprog og en motorik, der understøtter barnets sensitivitet, socialitet og refleksivitet, være med til at kvalificere barnets selvbestemmelse.

De fire trædesten, der til sammen danner en kvalificeret selvbestemmelse kan ses som hinandens forudsætninger og danner sammen med vores menneskesyn grundlaget for vores praksis.

(Kilde *Jan Tønnesvang, Kvalificeret Selvbestemmelse, KvaS*)

Sags- og eksistensforhold

I vores praksis er der fokus på den konkrete situation, set fra barnets perspektiv. Nogle gange kan barnet sprogligt udtrykke sit perspektiv, og andre gange er det barnets adfærd alene, der udtrykker barnets perspektiv i situationen. Når vi guider og støtter, er det afgørende at have bevidsthed om barnets oplevelse i den givne situation. Oplever barnet at blive set, hørt og forstået, oplever barnet at kunne deltage ud fra egne præmisser, og oplever barnet at have betydning og kunne bidrage? Ved at arbejde med at understøtte både sags- og eksistensforholdet balancerer vi i mellem at intervenere i sagen og samtidig understøtte eksistensen (at føle sig set, hørt og forstået). På den måde bliver barnets selv- og tilværelses-forståelse understøttet på en måde, der understøtter barnets kvalificerede selvbestemmelse.

Hvad betyder det for vores praksis:

- Vi anvender en konsekvent anerkendende tilgang i alle relationer. Vi støtter det enkelte barn i sin selvregulering, selvudtryk. Det er via disse fokuspunkter, at vi arbejder for at sikre en god tilknytning både til de voksne og til børnegruppen. Det sker ved, at vi altid spejler børnenes følelser og gennem vores indlevelse sikrer, at barnet føler sig mødt og at dets perspektiv tillægges værdi.
- Vi støtter børnenes selvbestemmelse gennem inddragelse af barnets perspektiver, nysgerrighed på barnets initiativer og gennem respekt for barnets grænser, ønsker og behov.

- Vi tager altid udgangspunkt i barnets og børnegruppen nærmeste udviklingszone (NUZO), så børnenes ikke mødes med for lave eller for høje krav. Vi er altid og undersøgende overfor barnets intentioner, og i forbindelse med konflikter hjælper vi børnene til at løse de problemer, de kommer i, ved at tage begge parter alvorligt og inddrage børnene i at løse problemet.
- Vi fokuserer på at understøtte børnenes udvikling af deres sprog, motorik og teknisk-analytisk forståelse af omverden, gennem barnets sansemæssige og følelsesmæssige udvikling.
- Vi anvender en oplevelsesorienteret tilgang til praksis, hvor der skabes sammenhæng mellem sprog, krop og følelser.

Pædagogisk grundlag:

Leg og børnefællesskaber

Legen - Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

"Børns leg er grundlæggende for deres sociale og personlige læring og udvikling, og legen har en værdi i sig selv. Leg betyder både børns spontane leg på deres helt egne præmisser, og den leg, der igangsættes, rammesættes og eventuelt understøttes af de voksne omkring børnene".

Børnefællesskaber – Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

"Fællesskaber udgøres af dem vi er, og det vi laver sammen. Alle børn i dagtilbud skal være en værdsat del af et fællesskab, og fællesskaberne skal have noget at byde på for alle børn. Leg, læring, udvikling og dannelse sker i børnefællesskaber, som de voksne sætter rammerne for".

I Skovslottet ser vi legen som et afgørende element i barnets dannelse og udvikling. Det er gennem legen, barnet har mulighed for at afprøve og udvikle kundskaber og færdigheder. I legen kan barnet i fantasien gøre det, som endnu ikke er muligt i virkeligheden. I Skovslottet tager vi som nævnt afsæt i viden om, at disse færdigheder ikke udvikles af sig selv, men gødes i og udvikles i en tilknytningsrelation.

Forskellige slags lege stimulerer barnets udvikling på forskellige områder, og derfor har barnet brug for at indgå i både rollelege, konstruktionslege, fantasilege, risikolege, regellege og motoriske lege gennem sine år i Skovslottet.

Hvad betyder det for vores praksis:

Vi tilstræber, at alle børn udvikler alderssvarende lege- og samspilsfærdigheder, og at legen bliver omdrejningspunkt for barnets personlige, sociale og kognitive udvikling. Det gør vi gennem følgende:

- Vi skaber rammer for, at børnene har mulighed for at indgå i leg i børnegruppen gennem hele dagen, og vi understøtter børnenes lege- og samspilsfærdigheder. Det sker ved, at de voksne kan gå foran, gå ved siden af og samskabe legen med børnene, og at de voksne kan gå bagved og følge barnets initiativer og ideer i legen.
- Vi tilbyder børnene et alsidigt legemiljø, hvor barnet inviteres til at afprøve og gøre sig erfaringer med kategorier af lege. Børnene skal have legetilbud på forskellige niveauer, så samspilsfærdighederne udvikles. Det kræver, at de voksne guider og inspirerer til legene, at vi understøtter børnenes initiativer til leg, så de får øje på hinandens ideer.

- Vi sikrer, at der gennem dagen er lege og aktivitetstilbud, der passer til alle børn i fællesskabet uanset deres forudsætninger for deltagelse.

Fra børnegruppe til børnefællesskab

Et fællesskab opstår over tid gennem de relationer, der dannes i gruppen gennem fælles lege og aktiviteter. Det kan udvikle en følelse af samhørighed, at barnet oplever at kunne deltage ud fra egne præmisser og oplever, at kunne bidrage til gruppen. Det afgørende for at denne følelse lykkes er, at der opstår en tilknytning til gruppen og til de primære voksne i gruppen. Det er vigtigt for fællesskabets robusthed, at alle børn øver forskellige positioner i gruppen, så børnene får øje på hinanden og deres særlige bidrag. Alle i gruppen er betydningsfulde.

Hvad betyder det for vores praksis:

- Vi arbejder for, at alle børn oplever børnegruppen som et fællesskab og en tryk base, hvor de føler, at de hører til gennem deres bidrag.
- Vi sikrer, at den voksne etablerer sig som en tryk base for det enkelte barn og børnegruppen gennem sit nærvær, øjenkontakt og positive samspil.
- Vi viser, at alle børn er betydningsfulde for gruppen og gør en forskel i fællesskabet. Vi støtter børnene i at få øje på hinanden og sikrer, at børnene prøver forskellige positioner i gruppen.
- Vi arbejder for, at der er gode deltagelsesbaner for alle børn i gruppen, at alle børn rummes uanset, kultur og forudsætninger.

Pædagogisk grundlag:

Læring (og de seks læreplanstemaer)

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag.

"Børn lærer ved at udforske deres omverden med krop og sanser, ved at blive mødt af spørgsmål og udfordringer og ved selv at undres og stille spørgsmål. Børns læring fremmes ved at eksperimentere, gøre opdagelser, at turde at begå fejl, famle, slippe fantasien løs og finde innovative løsninger. Børn lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner med de andre børn og de voksne i dagtilbuddet. Motivation og passende udfordringer har betydning for at lære og udvikle sig – både som individ og som del af et fællesskab".

"Læreplanstemaerne er tilsammen udtryk for et bredt lærings syn, og det er afgørende, at de tænkes i en sammenhæng i dagtilbuddets arbejde. Hvert tema beskriver centrale elementer i børns læring og udvikling. Læring sker i en veksel mellem f.eks. spontane, børneinitierede lege, rutinesituationer og aktiviteter planlagt af de voksne. Tilgangen skal være legende og eksperimenterende, så både læringens indhold og form giver mening for børnene".

Børnenes færdigheder og kompetencer udvikles hele tiden i et dynamisk samspil gennem hverdagens rutiner. Når barnet har tilegnet sig færdigheder, begynder barnet at anvende disse i varierede former sammen med andre.

Børn har forskellige måder at lære på, nogle har brug for at iagttage, før de kaster sig ud i legen, andre forsøger, fejler og prøver igen m.v. Afgørende for læring er, at de udfordringer barnet får, er indenfor NUZO. Derfor skal kravene tilpasses, og der skal være flere mulige måder at deltage på. Til al læring er der knyttet mange gentagelser, fra barnet er i nærmeste udviklingszone, og til barnet mestrer selv. Derfor arbejder vi i Skovslottet med 'kan næsten selv' som en central del af barnets læringsproces, hvor det øver sig og til sidst kan selv. I arbejdet med NUZO tager vi ligeledes afsæt i, at der er nogle færdigheder og kompetencer, der udvikler sig bedst på bestemte tidspunkter i barnets udvikling.

En central tilgang til børnenes læring er den sanselige/kropslige læring, hvor børnenes sanser stimuleres, og hvor der er rum for det kropslige udtryk og bevægelse inde og ude. Kroppen er et stort sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, de følelsesmæssige og sociale processer og kommunikation.

Et særligt fokus i Skovslottet er, at børnene udvikler deres viljestyrede opmærksomhed, som indebærer evne til fokusering, vedholdenhed og valg. Det er kompetencer, som er afgørende for barnets leg og tilegnelse af sprog.

Det er afgørende for børnenes læring, at vi har høje ambitioner (positive forventninger) på alle børns vegne og fremhæver børns potentialer og styrker, men også at vi har blik for de særlige vanskeligheder, nogle børn kan have inden for de forskellige udviklingsområder.

Hvad betyder det for vores praksis:

- I vores organisering arbejder vi med udgangspunkt i en legende tilgang til læring, hvor relationerne er de bærende, og hvor børnenes perspektiver og interesser respekteres og inddrages.
- Vi er særligt opmærksomme på børnenes vitalitet, deres nysgerrighed og motivation for at prøve noget nyt.
- Vi er bevidste om, at der altid er knyttet frustrationer til ny læring, og vi støtter børnene igennem disse. Vi rummer deres følelser og hjælper med at regulere dem.
- Gennem vores organisering arbejder vi for, at alle børn får varierede muligheder for at have gode rollemodeller, og at de indgår i forskellige læringsituationer med forskellige børn og voksne.
- Vi arbejder med den kropslige læring som grundlag for sprog og kognitiv forståelse.
- Alle læreplanstemaer indgår naturligt i de forskellige læringsmiljøer i løbet af hele dagen i både rutiner, planlagte og spontane aktiviteter.
- I vores PDE har vi særligt fokus på et læreplanstema ad gangen sammenholdt med "Alsidig personlig udvikling".

Pædagogisk grundlag:

Det pædagogiske læringsmiljø - hele dagen

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag.

"Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal være til stede hele dagen fra modtagelsen om morgenen til de sene eftermiddagstimer. Det pædagogiske læringsmiljø skal blandt andet give barnet mulighed for at eksperimentere og bruge fantasien, lege forskellige og udviklende lege og bruge både emotionelle, sociale og kognitive kompetencer. (...) Det kræver viden, der med afsæt i faglig refleksion med kollegaer og ledelse, skal bruges til at udvikle stærkere pædagogiske læringsmiljøer for børnene og stærkere læringsfællesskaber for de professionelle".

Udviklende læringsmiljøer til alle børn

Børn lærer hele tiden. De lærer hele dagen, i alle situationer. Derfor er det afgørende at vi vil noget med alle situationer, både hverdagens rutiner, planlagte aktiviteter og systematiske længevarende forløb.

Der indgår flere elementer i læringsmiljøet: det æstetiske, det strukturelle og det relationelle. Alle tre elementer er til stede hele tiden, og kvaliteten/dominansen af elementerne kan være forskellige alt efter, hvornår på dagen og i hvilke situationer og relationer, det udspiller sig.

I arbejdet med det pædagogiske læringsmiljø har vi fokus på farver, lys, luft, organiseringen og kvaliteten af det relationelle. Vi tager altid udgangspunkt i den aktuelle børnegruppe. Det er med afsæt i børnegruppens præmisser for deltagelse og deres interesser, at vi får mulighed for at tilpasse vores pædagogiske indretning og rutiner og aktiviteter. Vi har særlig opmærksomhed på de relationelle - at *måden* vi er sammen med børnene og hinanden på, påvirker den læring og dannelse, der finder sted i det samspil/læreprocesser der er i gruppen af børn og voksne.

Vi bygger læringsmiljøet op omkring en fast struktur, hvor rytme, struktur og gentagelse er fælles nøgleord. Dette er med til både at regulere og stimulere barnets læring og dannelse og understøtter samtidig, at alle børn får de bedste deltagelsesmuligheder i børnefællesskabet.

Der er fokus på, at de daglige pædagogiske tilbud både skal stimulere børnenes kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive læring og udvikling. Det sker i rutinerne, gennem forskellige aktiviteter og legeforløb både ude og inde. Der er tale om en helhedsorienteret tilgang til børns læring og udvikling gennem hverdagens mange rutiner og gøremål.

Hvad betyder det for vores praksis:

- Vi arbejder for, at Skovslottes læringsmiljøer understøtter børnene trivsel, læring, udvikling og dannelse indenfor nærmeste udviklingszone i et afstemt forhold mellem det æstetiske, strukturelle og relationelle.
- Vi tilpasser det pædagogiske læringsmiljø til den aktuelle børnegruppe med fokus på børnegruppens behov, interesser og præmisser for deltagelse i fællesskaber.
- Vi er tydelige og nærværende voksne, som bevarer overblikket, ser børnenes behov gennem en bekræftende respons og udviser fleksibilitet.
- Vi skaber differentierede læringsmiljøer, som understøtter den kognitive, sproglige, motoriske, følelsesmæssige og sociale udvikling. Det gør vi ved at etablere forskellige legemuligheder ude og inde, så alle kategorier er til stede over tid.

- Der er et fælles sprog for målene med rutinerne, aktiviteterne og forløb, hvor der er en fælles metode PDE til at planlægge, dokumentere og evaluere.
- Vi organiserer børnegruppen, så der er legegrupper, og at alle børn tilbydes et læringsmiljø med rytme, struktur og gentagelse, der rummer børnegruppens forskellige deltagelsesforudsætninger, interesser og mangfoldighed.

Pædagogisk grundlag: Forældresamarbejde

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

"Et godt forældresamarbejde om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse er af afgørende betydning. Samarbejdet sker både i form af det formelle bestyrelsesarbejde og samarbejdet i hverdagen om det enkelte barn. Det pædagogiske personale og forældrene afstemmer forventningerne til hinanden og samarbejdet, med afsæt i den enkelte families behov, og alle skal opleve, at de bliver set, hørt og har indflydelse".

Et gensidigt og forpligtende samarbejde.

Vi ser det gode forældresamarbejde om barnet som noget helt afgørende for barnets trivsel og mulighed for at lave tilknytning til børn og voksne i Skovslottet. Vi er sammen om at danne og støtte barnets læring og udvikling, vi komplementerer hinanden i opdragelsen af barnet, og vi involverer forældrene i samskabende processer.

Det er afgørende, at der opstår en åben og tryk relation mellem forældrene og Skovslottet, at vi gennem den måde, vi møder forældrene på, skaber det bedste mulige grundlag for dette.

Forældrene skal mødes med respekt for familiens behov og perspektiver. Forældrene er en ressource, og deres viden om barnet er afgørende for vores arbejde. I samarbejdet vil vi være undersøgende og nysgerrige på forældrenes oplevelser og samspil med deres barn. Vi samarbejder med forældrene om særlige indsatser i hjem og institution i perioder af børnenes liv, hvor der opstår særlige behov for udviklingspunkter eller mistrovisel af den ene eller anden grund.

Hvad betyder det for vores praksis:

- Alle forældre skal opleve at blive set, hørt og forstået, at deres perspektiver og behov tages alvorligt, og at forældre og dagtilbud gennem dialog og refleksion i samarbejdet øger kvaliteten både i barnets hjemmemiljø og i det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet.
- Vi møder forældrene med en bekræftende og anerkendende kontakt og dialog, hvor der etableres en tryk base i relationen. Vi sikrer, at forældrenes perspektiver bliver inddraget i beslutninger om barnets hverdag i dagtilbuddet.
- Vi tager ansvar for, at forældre tilbydes den mulige hjælp og støtte, der kan være behov for.
- Vi inddrager forældrene i et medansvar for det inkluderende fællesskab i børnegruupperne. Det sker ved særligt tilrettelagte kaffemøder for forældre til børn i den enkelte børnegruppe. På disse møder italesætter vi også, hvordan forældre kan bidrage til, at alle børn har en god plads i gruppen.
- At forældrene altid sikres de nødvendige informationer om barnets hverdag. Det sker bl.a. i den daglige kontakt med personalet.
- Vi arbejder for, at forældrene bidrager til Skovslottets kultur gennem deres deltagelse.

Det sker via forældremøder, kaffemøder mv., hvor vi er i dialog om værdier, viden om børn og om hvad der er betydningsfuldt for at danne et fællesskab, hvor alle er inkluderet.

- Vi afholder forældresamtaler om børnenes trivsel og udvikling. Det sker ved opstartssamtaler, barnet på vej til to år, på vej til 3 år, på vej til 4,5 år og på vej til 6 år.

Pædagogisk grundlag:

Børn i udsatte positioner

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

"Dagtilbud af høj kvalitet med gode pædagogiske læringsmiljøer har stor betydning for alle børn, men særligt for børn i udsatte positioner. Det pædagogiske personale og andre fagprofessionelle har ansvar for med tidlig, rettidig indsats at identificere børn med behov for en særlig opmærksomhed. Børn i udsatte positioner skal støttes, så de både udfordres tilpas og oplever mestring i det almene fællesskab og efter behov også i mindre gruppesammenhænge med et særligt fokus".

Børn med særlige behov og særlig udsathed giver vi særlig opmærksomhed og hjælp til at kunne få optimal trivsel og læring. Det sker gennem et forstærket forældresamarbejde og en forstærket indsats som bygger på de samme pædagogiske tilgange, som vi anvender generelt, nemlig at alle børn mødes med udgangspunkt i deres forudsætninger, og at vi altid tilstræber en god differentiering i de pædagogiske aktiviteter således, at der er mange muligheder for deltagelse i disse. Vi arbejder med prioriterede ressourcer i de perioder barnet har brug for en særlig indsats. Vi anvender ekstern tværfaglig vejledning i et tværfagligt samarbejde og aftaler de konkrete indsatser med forældrene så vi arbejder som et "vi" i forhold til barnet trivsel, læring og udvikling.

Dagtilbudslederen er altid med på sidelinjen og støtter pædagogen undervejs i forløbet med at af-dække de vanskeligheder, barnet har, ligesom lederen deltager i alle møder omkring barnet. Vi har stor fokus på skriftligheden, fordi det er væsentligt for det videre forløb, at barnets ressourcer og vanskeligheder er tydeligt beskrevet.

Alt skriftligt materiale er altid omkring dagtilbudslederens bord, inden det bliver sendt videre til andre samarbejdspartnere.

Hvad betyder det for vores praksis:

- Vi ser børnene forskelligt og ser bag deres intentioner og møder børnene, hvor de er.
- Vores mål er, at barnet uanset udfordringen får optimale udviklingsbetingelser via læringsmiljøer, der tager afsæt i, hvor barnet er, hvilke deltagelsesbaner det har og som giver det mulighed for at deltage i børnefællesskaber.
- Vi involverer forældrene, når vi har en bekymring.
- Vores observationer underbygges med forskellige typer data, f.eks. Dialoghjulet, DPU (Pædagogisk udviklingsbeskrivelse), forældrenes observationer/beskrivelser.
- Vi udarbejder handleplaner, hvor vi sammen med forældrene og evt. eksterne samarbejdspartnere yder en målrettet pædagogisk indsats.
- På baggrund af iagttagelser og data beslutter vi os for, hvilken støtte der er behov for, f.eks., trivselsmøde, netværksmøde, samarbejde med PPR, specialpædagogisk bistand og naturligvis med forældrene.
- Løbende evalueres for at sikre, at der er progression mht. barnets udvikling.

Pædagogisk grundlag: Sammenhænge

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

"Sammenhæng i børnenes liv betyder, at skolen bygger videre på et tydeligt børneperspektiv, der tager over, hvor dagtilbuddet slipper. Det skoleforberedende arbejde i dagtilbud handler især om, at der i børnenes sidste år i dagtilbud etableres pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter børnenes sociale kompetencer og færdigheder som vedholdenhed og fordybelse. Derved forberedes de på at møde nye sociale og faglige sammenhænge med tro på egne evner, nysgerrighed og gå-på-mod".

Det materiale, vi har udarbejdet med mål og indikatorer for barnet på vej til 6 år (se under de pædagogiske læreplanstemaer), er udtryk for, hvordan et barns skoleparathed vurderes og er afstemt med distriktsskolen Kragelundskolen. Skovslottet samarbejder systematisk og tæt med skolen om de børn, vi afleverer hertil. Der er overgangssamtaler, og læreplanens mål og indikatorer anvendes i disse. Det samme gælder, hvis vi har børn til andre skoler, og der er behov for det. De kommende skolebørn besøger skolerne før start sammen med deres skolegruppe i Skovslottet. Vi har desuden besøg af kommende børnehaveklasseleder og SFO- pædagog i Skovslottet hvert forår. Her drøfter og afstemmer vi de konkrete indsatser og justerer mål for at sikre den allerbedste overgang til skolen. Der afholdes desuden et årligt møde i november, hvor vi får feedback fra skolen vedrørende børnenes ståsted, og det giver viden som grundlag for at justere vores indsats i arbejdet med de kommende skolebørn.

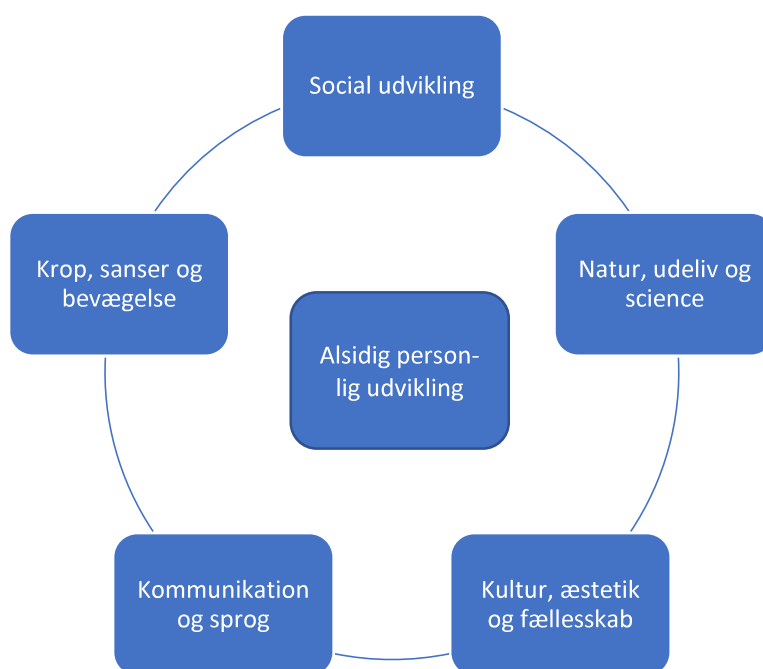
Sammenhænge handler også om overgang fra hjem til institution, og fra vuggestue til børnehave. Det kræver robusthed at skulle indgå i nye sammenhænge og rammer. Derfor arbejder vi sammen med forældrene om børnenes robusthed og dannelse, børnenes lyst til at lære og deres mod på at øve, deres evne til at udsætte egne behov og deres evne til at være den store i et fællesskab til at være den mindste i en ny sammenhæng osv. Sammen med forældrene sætter vi mål for barnets udvikling i forhold til det skift, der skal ske. I Skovslottet afholder pædagogerne opstarts- og overgangssamtaler med forældrene, så vi sikrer gode overleveringer for børnenes, forældrenes og pædagogernes skyld, dermed får børnene de bedste muligheder for en god start i de nye rammer.

I praksis organiserer vi børnene i mindre grupper, og i forhold til overgangsarbejdet har vi f.eks. en spiregruppe, som består af de ældste vuggestuebørn og de yngste børnehavebørn. Her øver de ældste vuggestuebørn sig på rutiner og aktiviteter i børnehaven og på at være de yngste i gruppen. De yngste børnehavebørn får øje på de ældste vuggestuebørn i legen, og de er de store i denne sammenhæng og kan gå forrest og være rollemodeller.

De seks læreplanstemaer.

Vi har konkretiseret læreplanstemaerne ved at udarbejde pædagogiske læringsmål og indikatorer for børnenes læring og udvikling indenfor alle seks læreplanstemaer og differentieret for børn 9-14 mdr., børn på vej til 2 år, på vej til 3 år, på vej til 4,5 år på vej til 6 år. Disse mål og indikatorer anvendes i den pædagogiske planlægning af læreplanstemaerne i forhold til enkelte børnegrupper. Det anvendes også til forældresamtalerne om børnenes læring og udvikling, samt i samarbejdet om overgangen fra vuggestue til børnehave samt overgangen til skolen.

Alle læreplanstemaer indgår naturligt i de forskellige læringsmiljøer i løbet af hele dagen i både rutiner, planlagte og spontane aktiviteter. Herudover arbejder vi systematisk med læreplanstemaerne i et årshjul. Vi har altid og året igennem pædagogiske mål i arbejdet med læreplanen fra den alsidige personlige udvikling, disse mål kombineres med f.eks. kommunikation og sprog.

Social udvikling: august - september.

Natur, udeliv og science: oktober - november

Kultur, æstetik og fællesskab: december - januar

Kommunikation og sprog: februar - marts

Krop, sanser og bevægelse samt Natur, udeliv og science: april - maj - juni

Læreplanstema:

Alsidig personlig udvikling

Overordnede pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.*

2. *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.*

Barnet er på vej til at udvikle en begyndende identitet: 'Hvem er jeg – og hvad kan jeg?'. Det undersøger nysgerrigt, hvad der sker omkring det, og viser at det vil ses som det menneske, det er. Barnets kompetencer aflæses som træk i personligheden og ses, når barnet bruger sin intuition, og handler i forskellige sammenhænge.

Barnets alsidige personlige udvikling er en dannelsesproces, hvor det afprøver og udvikler sin identitet, mens det øver sig i at forstå sig selv. Barnet søger anerkendelse, spejler sig og tester sig selv ved at tilkendegive, hvad det kan lide og ikke kan lide. Barnet mærker, hvad det selv har lyst til, hvad det har godt af og passer på sig selv ved at sætte grænser.

Barnet øver sig i at være ud- og vedholdende, når det står over for udfordringer, som det umiddelbart ikke kan håndtere. Det tilegner sig derved en ukuelighed og robusthed, som har stor betydning for dets dannelse her og nu og i fremtiden

Pædagogiske tilgange og tiltag:

0-2 år

Vi oparbejder en god og tryk kontakt som grundlag for en sund tilknytning. Børnene støttes i at søge ud: Fra kendt til ukendt. Vi guider børnene og undersøger sammen: legetøj, mad, ting, natur, lys og mørke mv. Vi opmuntrer og hjælper børnene med at udvide deres verden, overvinde udfordringer og de små frustrationer, der er forbundet med ny læring. Vi er følelsesmæssigt tilgængelige og hjælper børnene med at rumme og regulere deres følelser ved affektivt at spejle og sætte ord på følelserne. Vi arbejder på at styrke deres selvforståelse og deres robusthed samt at øge deres evne til at overvinde modgang. Vi organiserer dagen og de voksne, så dagen er overskuelig for børnene – der lægges vægt på gentagelser og forudsigelighed. Vi støtter børnenes selvstændighed gennem små opgaver f.eks. finde legetøj, bruge det og få det på plads igen.

3-4½ år

Vi møder børnene med forståelse i forhold til deres intentioner. De voksne er rollemodeller for børnene, de trøster og hjælper, guider og sætter ord på de følelser, der er i spil. Ved daglige samlinger arbejdes der med samhørigheden - børnefællesskabet i gruppen. Der arbejdes med dialogisk læsning om emner, der inspirerer til samtale og rolleleg. Børnene hjælpes til at indgå og forhandle i rollelege, hvor de øver sig i forskellige roller og positioner. Der er fokus på forskelle mellem fantasi og virkelighed.

Der skabes rum for børnenes perspektiver, idéer og tanker, og de voksne understøtter disse. Der arbejdes med temaet: "Hvem er jeg?" for at styrke børnenes selvforståelse.

4½-6 år

Vi arbejder for at understøtte børnenes udvikling af empati, psykisk robusthed og integritet, når vi beder dem om at se hinanden i øjnene, når de taler, og når der løses konflikter.

Når de hjælpes til roligt at lytte til andre samt beskeder til gruppen. Når børnene hjælpes til at forstå og anerkende forskelligheder, køn, etnicitet mv.- Alle er forskellige og øver sig på noget forskelligt – børn som voksne. Vi vil øge børnenes selvstændighed og hjælpsomhed gennem forskellige opgaver for fællesskabet: feje legeplads, flytte blade, være beskyttere for nye børn eller yngre børn.

Læreplanstema: Social udvikling

Overordnede pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.*
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.*

Barnet øver sig i at tilegne sig sociale kompetencer, når det kommunikerer og færdes i et samspil med andre, og det øger hele tiden sine evner til at samarbejde, lege og håndtere de sociale spilleregler.

Barnet opbygger og styrker sine sociale kompetencer i samspil med andre, når det udforsker og deltager i fællesskabet. Barnet tilegner sig spilleregler for samvær, lege og aktiviteter og er selv med til at skabe reglerne som en del af samværet.

I venskaber mærker barnet, hvad det betyder at være sammen med andre, og barnet lærer at tage et socialt ansvar.

For at gøre sig forståelig i sociale sammenhænge benytter barnet sig både af kropssprog og det talte sprog. Identitet og sociale kompetencer skabes, når barnet er i sociale sammenhænge, hvor det kan spejle sig, efterligne andre og modtage og give respons i forholdet til andre mennesker.

Mestring af sociale kompetencer er afgørende for, at barnet selv kan deltage og inkludere andre til at deltage i børne- og læringsfællesskaber.

Pædagogiske tilgange og tiltag:

0-2 år

Vi støtter børnene i adskillelsen fra deres forældre og anerkender den sorg og vrede, der er forbundet med den. Der samarbejdes tæt med forældrene om overgangen. I dagens samling lægges der vægt på samspillet, at børnene får øje på hinanden, samt at der er en positiv stemning. Børnene øver sig i at lære at vente på tur, dele, lytte til andre og være opmærksomme på andre børns udtryk. Børnene oplever og bliver en del af en samhørighed - børnefællesskabet i børnegruppen. Børnene opdeles i små legegrupper, hvor der arbejdes med små rollelege, konstruktionslege og bevægelseslege. Både her og i samlingen arbejdes der med børnenes evne til viljestyret opmærksomhed. De voksne guider børnene i at dele legetøj, udsætte behov og løse konflikter uden at slå, skubbe og bide, men efterhånden få ord og sætninger, der kan bruges til at løse konflikten.

3-4½ år

Gennem de voksenstyrede aktiviteter arbejder vi bevidst med de sociale relationer, og at børnene gennem aktiviteterne får erfaringer med at samarbejde og dermed mulighed for at videreføre de erfaringer i rollelegen. Nye venskaber og legerelationer etableres. Børnene hjælpes i deres konflikter, så de udvikler nye måder, gennem brug af sproget, til at regulere deres følelser og til at håndtere uenigheder. Konstant øge den sproglige forståelse for behov og følelser. Materialet "Fri for mobberi" anvendes. Små rollespil med indbyggede konflikter, bøger om emnet osv.

4½-6 år

Vi har stort fokus på børnefællesskabet, hvor vi understøtter børnenes legerelationer – ikke alene de selvvalgte. De voksne understøtter, at den enkelte har flere og alsidige relationer, på tværs af køn og alder. Gennem de pædagogiske aktiviteter får børnene øje på hinanden, og vi lægger vægt på, at der udvikles en børnekultur, hvor børnene møder hinanden med respekt og anerkendelse. Vi arbejder derfor med børnenes roller og positioner, og taler med dem om det, da det børnene ikke har et sprog for, har de vanskeligt ved at udvikle i det sociale samspil.

Læreplanstema:

Kommunikation og sprog

Overordnede pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.*
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.*

Et veludviklet sprog er en vigtig forudsætning for hele barnets udvikling. Når barnet kommunikerer med lyd, mimik og ord, er det typisk i kontakt med andre, og det gør sproget til en vigtig del af de sociale kompetencer. Sproget styrker barnets evne til at tænke abstrakt. Barnet tænker og regulerer sin adfærd ved hjælp af sprog og udvikler et bevidst forhold til sin omverden. Sproget er med til at sætte viden i system og medvirker samtidig til at skabe grundlag for erkendelser og refleksioner.

Udgangspunktet for det meningsfulde sprog er til stede, når barnet er så bevidst om et emne eller en genstand, at barnet også kan bruge sproget i situationer, hvor fx genstanden er uden for synsvidde.

Pædagogiske tilgange og tiltag:

0-2 år

Vi arbejder med udgangspunkt i kropssproglige signaler og lyde fra børnene. Når de voksne guider børnene, anvendes der ord og små sætninger, der kobler ord og handling. Børnenes udtryk rettes aldrig, den voksne gentager ord med korrekt udtale og sætninger, så der sker en sproglig læring. Børnenes intentioner tolkes, og de får lånesætninger, som kan anvendes i de forskellige situationer, hvor de gerne vil opnå noget. Der arbejdes med dialogisk læsning, rim og remser og gentagelse af de bøger, der fanger børnenes interesse. Ipad anvendes alene i forbindelse med sprogstimulerende programmer sammen med en voksen.

3-4½ år

Vi opmuntrer børnene til at fortælle og reflektere over oplevelser i Skovslottet, hjemme og fra ferier mv. Det sker ved samlinger, ved måltiderne og i forbindelse med aktiviteter. Der arbejdes med turtagning i samtalen og med at øge opmærksomheden ift. at lytte til andre. De voksne anvender sproget, og der sikres et sprogstimulerende miljø med adgang til bøger, fortællinger, rim og remser mv. Sang og musik anvendes også som sprogstimulerende aktiviteter. Børnene hjælpes i deres rolleleg, så de udvikler sprog/begreber for, hvad der sker i samspillet. Der arbejdes med fokus på fonetikken for at forebygge forkert udtale. Det skriftlige arbejdes der med i leg f.eks. butikslæg - så laves der skilte.

4½-6 år

Vi arbejder med rim og remser, rytmen i sproget og lyde i sproget, med fokus på fonetikken. Det sker gennem de voksnes inspiration med bøger, rim og remser, sange, leg med ordene, og børnenes egenproduktion af f.eks. fortællinger og rim og remser. Det sproglige univers udvides f.eks.

gennem dialogisk læsning og i forbindelse med diverse projekter, hvor der tilegnes nye begreber. Børnene skriver deres navne og små ord til brug for deres lege.

Læreplanstema:

Krop, sanser og bevægelse

Overordnede pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.*
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.*

Kroppen er et meget komplekst system, og kroppens motorik og sanser gør det muligt for barnet at tilegne sig erfaring, viden og kommunikation. De følelsesmæssige og erkendelsesmæssige processer udvikles, når barnet er virksomt med sanser og motorik. Dermed skabes grundlaget for at være sund og robust.

Gennem aktivitet og sanser får barnet erfaringer og viden, som danner fundament for både trivsel, læring og udvikling.

Barnet lærer og udvikler sig i særlig grad på det motoriske og på det sanse- og bevægelsesmæssige område, når det er fysisk aktivt og opmærksomt over sig i at koordinere sine bevægelser.

Pædagogiske tilgange og tiltag:

0-2 år

Dagligt laver vi bevægelseslege, som øger børnenes bevidsthed om "Hvad kan jeg med min krop?". De øver sig i at kravle, gå, hoppe, danse, slå kolbøtter. Der leges på legepladsen med fange- og gemmelege, forhindringsbaner m.v. Børnene guides i at øve af- og påklædning. Der arbejdes dagligt med både vilde lege og afslapning. Der arbejdes med børnenes udvikling af og bevidsthed om sanserne i månedlige temaer. Der arbejdes med deres selvhjulpenhed på badeværelset, vaske hænder, og for de ældste toiletbesøg. Børnene lærer at spise varieret, de præsenteres for en alsidig kost i en positiv atmosfære, hvor glæde ved duften og samværet stimulerer lysten til at spise.

3-4½ år

Vi guider og tilrettelægger gode læringsrum i garderoben, så børnene kan holde fokus på at klæde sig på og af. De støttes i gode toiletvaner. Der er godmorgen-gymnastik forud for samlingen, massage for at øge kropsbevidstheden, gå-bussen, dans og bevægelseslege. Naturen inddrages til længere ture med varierede temaer, løbe, hoppe, klatre mv. Der arbejdes med boldlege inde og ude, sanglege hvor børnene efterligner hinanden. Gerne vilde lege og afspænding hver dag. Temaet: Min krop – mig selv.

Børnene lærer at spise varieret, de præsenteres for en alsidig kost i en positiv atmosfære, hvor glæde ved duften og samværet stimulerer lysten til at spise.

4½-6 år

Gennem længere ture i naturen styrker vi børnenes sansning og motorik. Der gives fysiske udfordringer, som skal overvindes. Der arbejdes desuden med de kropslige fornemmelser ved konfliktløsning og ved afspændingsforløb. Vi øger kravene til, at børnene reagerer i forbindelse med

sproglig guidning og forstår fælles instrukser. Selvhjulpenhed prioriteres højt, da den øger børnenes selvtillid. Der arbejdes med udfordrende forhindringsbaner, vilde lege f.eks. med sværd. Regellege som er fysisk udfordrende. Cykelture og boldlege. Børnene inddrages i praktiske gøremål på udendørsarealerne. Børnene lærer at spise varieret, de præsenteres for en alsidig kost i en positiv atmosfære, hvor glæde ved duften af maden og samværet stimulerer lysten til at spise. Børnene inspireres til at spise med kniv og gaffel og lære god bordskik.

Læreplanstema:

Natur, udeliv og science

Overordnede pædagogiske mål for læreplanstemaet:

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Barnets oplevelser og undersøgelser i naturen er domineret af leg, kropslighed og sanselighed. Når barnet observerer og eksperimenterer i naturen, får det nogle afgørende eksistentielle erfaringer om liv og død, og det får indsigt i menneskets afhængighed af naturen og dens skrøbelighed.

Når barnet mærker de skiftende årstider og ser på dyr og planter, oplever barnet, hvordan naturen og dens cyklus fungerer.

Ved at sanse og at være i naturen, erfarer barnet naturens storhed, og hvordan naturen opretholder sig selv.

Disse oplevelser skaber grundlag for barnets udvikling af æstetiske kompetencer.

I naturen møder barnet en række naturfænomener som kan betegnes som 'før-matematik' og 'før-fysik', hvor det får en række førstehåndsoplevelser, nye indsigter og erfaringer med geografiske og naturvidenskabelige fænomener.

Pædagogiske tilgange og tiltag:

0-2 år

Vi vægter udelivet med børnene på legepladsen, hvor der leges med sand, vand og materialer fra naturen f.eks. pinde og blade. Ved samlingerne og i leg samt på gåture i naturen tales om vejret, kulde, varme, årstider. Ofte gåture til nærliggende sø for at fodre ænder eller i skoven for at finde små dyr under træstubbe. Børnene præsenteres for tal og får begyndende talforståelse, f.eks. tælles der ved dagens samling, og hvor mange der er ved bordet, når vi spiser. Leg med dyr og dyrelude og viden om måder dyr lever på er tilbagevendende lege.

3-4½ år

Gennem ture og oplevelser i naturen støttes børnene i at undersøge og lege med ting fra naturen; bær, frugter, blade, grene, smådyr osv. Der smages, mærkes og iagttages. Naturens materialer anvendes også til kreative udtryk f.eks. til i samarbejde at lave et meterhøjt efterårstræ. Dagligt tales der om årstider, varme og kulde. Der er leg med figurer af dyr, og børnene introduceres til de forskellige dyrs måder at leve på. Vi undersøger, hvad der kan flyde, og hvad der synker i vand. Der arbejdes i det små med tal og mængder integreret i f.eks. købmandsleg. Når vi er i naturen, lærer børnene at passe på naturen, ikke ødelægge planter, ikke træde på dyr samt at slippe dyrene ud i

naturen igen efter, at vi har kigget på dem. Ved dagens samling tæller vi, og der leges med farverne f.eks. de, der har blå trøjer, rejser sig mv. Ugedage og årstider indgår også i dagens samling.

4½-6 år

Vi har en unik mulighed for at inddrage naturen i mangfoldige aktiviteter, hvor børnene øger deres viden om dyr og deres levebetingelser. Det sker på længere ture, hvor dyrespor, naturens materialer mm. undersøges. Ipad, forstørrelsesglas og terrarier anvendes. Bær, blade, svampe undersøges, hvad er giftigt, og hvad kan spises. Materialer fra naturen anvendes til at arbejde med vægt, form, længde og antal, så vægte og målebånd anvendes. Der gennemføres et projekt med indsamling af affald for at passe på naturen. Her arbejdes der også med adfærdsregler i naturen. Adfærdsregler ifm. bål på legepladsen.

Læreplanstema:

Kultur, æstetik og fællesskab

Overordnede pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Børns egen kultur er udtryk, der hører sammen med øjeblikket, fx rytmisk lyd, pjat, plagerier, gangarter, mimik og andre kropslige udtryk. Udtrykkene kan også være lege, fortællinger, sange, tegninger, rim, remser, gåder og vittigheder.

Børn skaber ofte deres særlige kulturelle udtryk som en del af deres fællesskaber. De leger med lyde og bevægelser på forskellige måder og tager forskellige medier og fysiske steder i brug på egne betingelser.

Børn hjælper også hinanden med at besvare spørgsmål som fx 'Hvordan er man venner og uvenner?' eller 'Hvad er rigtigt og forkert?'. De lærer af hinanden og videregiver hinandens erfaringer og kompetencer.

Når børn møder voksenkulturen, dens udtryksformer og dens æstetik, bliver deres egne erfaringer udfordret, så børnene inspireres og inddrages i samfundets kulturelle fællesskaber.

Pædagogiske tilgange og tiltag:

0-2 år

Vi arbejder dagligt med fagtesange og bevægelse til musik. Der arbejdes med børnenes eget udtryk gennem mange forskellige materialer; papir, farver, lim, fingermaling, maling med pensler, ler, modellervoks, perler mv. De arbejder sammen eller ved siden af hinanden. Vi støtter deres fordybelse og anerkender deres udtryk. Der leges med udklædningstøj og rollelege, og vi gør børnene opmærksomme på forskelle. Der er fokus på "som-om-lege"; brandmand, prinsesse osv. Der arbejdes med forskel på fantasi og virkelighed. Børnene indføres i de traditioner, der knytter sig til jule, påske mv.

3-4½ år

I arbejdet med børnene i smågrupper støtter vi børnene i at afprøve forskellige udtryk i leg med forskellige fantasifigurer gennem sanglege og rollelege. Vi giver børnene mulighed for at eksperimentere med forskellige materialer og inspirerer dem til at udtrykke sig gennem tegninger, modellervoks, maling, perler, male på sten, anvendelse af naturens materialer, klippe figurer og mønstre og eksperimentere med affaldsmaterialer. Børnene inspireres til at tegne sig selv og sin familie, og de hjælpes til at lykkes og glædes ved at fordybe sig i detaljer i tegningen. Børnene inspireres f.eks. ved at se hatteteater til egen optræden i forskellige roller. De hjælpes til at digte små historier og inddrage oplevelser fra ferier i andre kulturer, de støttes i at være bevidste om fantasi og virkelighed.

Børnene indføres i traditioner, der knytter sig til fastelavn, jul, påske. mv.

4½-6 år

Vi opdeler børnene i mindre grupper og støtter børnene i at videreudvikle deres skabende udtryk i rollelege, lege med forskellige fantasifigurer, gennem sanglege og rollespil mv. Vi inspirerer børnene til at udtrykke sig gennem tegninger, modellervoks, maling, perler, male på sten, anvendelse af naturens materialer, klippe figurer og mønstre og eksperimentere med skrot. Børnene præsenteres desuden for børneteater, som inspirerer til rollespil mv. Børnene præsenteres for arkitektur, skulpturer og producerer selv skulpturer i forskellige materialer. Børnene tilføjes viden om forskellige menneskers leveformer og andre lande gennem bøger, iPad samt fortællinger og billeder fra egne rejser. Skovslottet har en samarbejdsaftale med Dagtilbud Søndervang, hvor der er gensidige besøg, og hvor Skovslottets børn får mulighed for selv at være værter og besøge en børnehave, hvor der er børn fra mange forskellige nationaliteter.

Inddragelse af lokalsamfundet

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

”Som led i arbejdet med den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet overveje, hvordan lokalsamfundet i form af fx skoler, biblioteker, museer, idrætstilbud og -faciliteter, plejehjem, erhvervsliv mv. kan inddrages med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø”.

Skovslottet har et udbygget samarbejde med Kragelundsskolen, hvor vi inviteres til forskellige arrangementer. Vi anvender det lokale bibliotek i Højbjerg, hvor vi løbende låner bøger og har børnene med. Det inspirerer til leg, og de etablerer lege på biblioteket. Vi udnytter de omkringliggende områder og bygninger, f.eks. Mindeparken og Slotshaven, hvor børnene inddrages i de begebenheder, der knytter sig hertil, ligesom skulpturerne er til stor inspiration for børnenes egen produktion.

Da mange af vores børn ikke har kørt i tog, tager vi en tur til Randers eller et andet sted, så børnene kan opleve andre transportmuligheder, og samtidig inspireres til deres leg med togbanen. Vi er tæt på kolonihaverne og har et godt samspil med dem. Vi samarbejder med Natur og Parkvæsenet om anvendelsen af Forstbotanisk have.

Herudover bruger vi Børnekulturhuset, deltager i deres arrangementer, børneteater og musik. Tager på Aros, i Musikhuset og i Sct. Pauls Kirke til højtiderne. Vi samarbejder med politiet – et årligt besøg.

Skovslottets legeplads er desuden åben uden for åbningstid.

Rammer og aktører:

Ledelse

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

”Ledelsen har ansvaret for, at personalet besidder viden og konkrete kompetencer til at kvalificere det pædagogiske læringsmiljø og til at inddrage forældrene. Ledelsen understøtter og kvalificerer faglige, pædagogiske refleksioner hos personalet via facilitering, sparring og løbende metodeudvikling med fokus på udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer og på at skabe stærkere læringsfællesskaber”.

Skovslottes ledelse består af bestyrelsen, en dagtilbudsleder og en souschef. Det særlige er, at begge ledere indgår i den pædagogiske praksis, og ledelsen er dermed meget tæt på tilrettelæggelsen, faglige dialoger, refleksioner, evalueringer, samspillet med børn og samarbejdet mellem de voksne om kerneopgaven. Ledelsens opgave er at gå forrest i implementering af nye tiltag, hvor læreplanen er rammen, hvori stærkere fællesskaber udvikles med nye refleksioner og dialoger om praksis. Det sker i hverdagen, på møder med de tre teams, samt på personalemøder hvor praksis drøftes og evalueres.

Fokus for de faglige dialoger er kvalitet i læringsmiljøerne og børns læring. Lederens opgave er at skabe kontinuerlig udvikling og sammenhæng mellem overordnede mål og daglig praksis.

Skovslottet anvender en model for planlægning af det pædagogiske arbejde, PDE-modellen, som står for Planlægning, Dokumentation og Evaluering. Gennem støtte, sparring og feedback til de enkelte teams og deres planlægning og evaluering, kan ledelsen sikre en systematik i indsatsene i

den pædagogiske praksis således, at der sker en læring af erfaringerne. Skovslottes personale arbejder med aktionslæring således, at det er erfaringer fra praksis, der afgør, om en idé er bæredygtig.

Dagtilbudslederen afholder hvert år MUS med medarbejderne, hvor der aftales faglige og personlige øvebaner, det følges der op på ved personalemøder og på teammøderne.

Personalet gennemgår systematisk efteruddannelse indenfor pædagogiske teorier og nye metoder i pædagogisk praksis, som implementeres med støtte fra ledelsen.

Ledelsen tilrettelægger bestyrelsens inddragelse i den pædagogiske læreplan og sikrer dets godkendelse, ligesom bestyrelsen har indsigt i og drøfter evalueringen af det pædagogiske arbejde. Bestyrelsen gennemfører en grundig evaluering af læreplanen hvert andet år.

Rammer og aktører:

Det fysiske og æstetiske børnemiljø

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

”Det fysiske miljø bør invitere til leg, udforskning af omgivelserne og såvel fysisk aktivitet som fordybelse både inde og ude. Den fysiske indretning bør være fleksibel i forhold til at kunne bruges til varierende pædagogiske formål, men bør samtidig muliggøre en kontinuitet i længerevarende lege og andre aktiviteter”.

Målet med vores fysiske børnemiljø og de fysiske rammer er, at have inspirerende og tydelige lege- og læringsmiljøer der:

- Giver plads til kropslig udfoldelse inde og ude på legepladserne og i naturen.
- Tilgodeser mulighed for, at børnene kan fordybe sig i rollelege, konstruktionslege, spil, bøger mv. En vigtig hovedregel i indretningen er, at børnene skal kunne regulere sig selv i forhold til det givne miljø.
- Stimulerer fantasi, sporlig udvikling og kreativitet samt giver børnene mulighed for at være nysgerrige og kreative gennem leg.
- Er indrettet så legematerialer er synlige og tilgængelige for børnene.

Nogle legeområder er indrettet, så de tydeligt signalerer, hvad de kan bruges til, eks. legekøkken mm. Andre områder stiller større krav til børnenes fantasi. Vi går forrest og præsenterer, hvad rummene kan bruges til, vi er i gang sættere, vi leger med, og vi udvider potentialet i læringsmiljøet.

Vores legepladser er indrettet, så der er mulighed for læring og udvikling i små inspirerende læringsmiljøer, eks. sandkasse, boldbane, Tarzanbane, hængekøjer, gynger, cykelbane mm.

Sammen med børn og forældre værner vi om, hvordan her ser ud. I det daglige hjælper vi hinanden, børn og voksne rydder op sammen, og vi ved, hvor tingene er, det er en del af børnekulturen og børnemiljøet. 1 gang årligt har vi arbejdsdag med børn og forældre, hvor vi sammen vedligeholder og forbedrer Skovslottet.

Vi lærer børnene at sætte pris på det, vi har, bl.a. ved at vise at vi sætter pris på det, de laver. Vi værdsætter det, børnene laver, så vores udsmykning dermed også afspejler børnenes udtryk.

Rammer og aktører: Pædagogisk personale

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

"Det pædagogiske personale skal sammen skabe et pædagogisk læringsmiljø, hvor der er plads, tid og ro til at være barn. Det er hensigten, at legen og den legende tilgang til læring, barnets interesser, undren og nysgerrighed, samt det pædagogiske personales viden om at fremme læring og udvikling, er udgangspunktet for de læreprocesser, som barnet indgår i. For at kunne lykkes med dette er det centralt, at det pædagogiske personale i det interne arbejde både kan tage ledelse og give følgeskab".

I Skovslottet tilrettelægger og tilpasser vi læringsmiljøer, rutiner og aktiviteter, så de understøtter børnegruppens og barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse. Vi tilrettelægger pædagogisk praksis ved at tage udgangspunkt i børnenes NUZO, i deres udviklingspsykologiske udvikling, og vi anvender i høj grad den viden, vi indsamler via PDE, dialoghjulet, sprogvurderinger mm.

Vi vurderer, hvor barnet er udviklingsmæssigt, og vi har øje på børnenes individuelle behov og er opmærksomme på hvilke børn, der har brug for at blive hjulpet i gang med en leg eller at indgå i relationer.

Vi er opmærksomme på, hvilke børn der har behov for øvebaner inden for en rutine, en aktivitet mv.

Vores motivation smitter positivt af på børnene. Vi leger med, udvider børnenes lege og motiverer til, at alle er deltagende og medskabende.

Vi organiserer os, så der er struktur og overblik over, hvem der gør hvad, både i forhold til børnene og blandt personalet. Vi har fokus på relationel koordinering, og vi kommunikerer løbende om organisering af dagen. På den måde får vi bragt relevant viden videre til medarbejdere og forældre.

Vi er bevidste om og aktivt deltagende og medskabende af, at barnet lærer noget hele dagen i alle situationer.

Vi er bevidste om og har sat mål for, hvad barnet skal lære i en rutine, aktivitet, situation mv.

Vi er rollemodeller og er opmærksomme på kropssprog, stemmeføring, udstråling mv.

Vi er godt forberedte, er praktisk og mentalt klar, er til stede og ved, hvad vi skal.

En intenderet pædagogisk tilgang kræver, at vi fortsat har fokus på, hvordan vi sammen udvikler et bredt og brugbart billede af, hvordan vores daglige observationer og justeringer sættes i spil i forhold til registrerede data i vores nuværende værktøjer. For at skabe et stærkere læringsfællesskab og en fælles udvikling af praksis er det vigtigt, at vi bliver ved med at fastholde fokus på børnenes læring og udvikling, at vi har et fælles sprog og en fælles forståelse, som er med til at styrke den faglige kultur. En kultur hvor vi inspirerer hinanden, videndeler, tør øve os og taler højt om det. Tilgange i den forbindelse er Stærkere læringsfællesskaber, hvor det faglige fyrtårn har en central position, Kolbs læringscirkel, reflekterende dialoger, feedback og fokus på øvebaner.

Rammer og aktører:

Dokumentation og refleksionspraksis

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

”Professionel dømmekraft og en systematisk faglig og kritisk refleksion over egen og fælles praksis er et vigtigt grundlag for lokalt at udvikle dagtilbud af høj kvalitet. Refleksionen forudsætter, at man er nysgerrig og undersøgende på hinandens praksis, søger sparring og tilbyder hjælp. Samtidig skal man turde udfordre hinandens vaner og rutiner og gøre det naturligt at dele viden og ideer til nye løsninger på tværs. Med afsæt i refleksionen og en stærk feedbackkultur skabes der stærkere læringsfællesskaber”.

Vi vil videreudvikle vores praksis via reflekterende dialoger baseret på data. Metoden er med afsæt i Stærkere Læringsfællesskaber og Kolbs læringscirkel, hvor vi tager afsæt i antagelser, indsamler og analyserer data, der anvendes i de reflekterende dialoger og efterfølgende følges op af handlinger og tiltag. Med data imellem os handler det ikke blot om, hvad vi synes og tror, men vi får et fælles sprog og en mere systematisk tilgang til at dele erfaringer og relevant viden og på den måde skabe et stærkere læringsfællesskab.

Det er en del af målet om at skabe en god og sund feedback-kultur, som er båret af værdierne respekt, faglighed, tillid og troværdighed. Det kan f.eks. vise, en at en medarbejder har løst en opgave langt bedre, end vedkommende selv var klar over. Den fælles faglige og datainformede refleksion kan også være med til at nuancere synet på en situation.

Formålet er at udvikle vores læringsmiljøer til gavn for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Vi tager afsæt i meningsfulde kvalitative og kvantitative data i form af iagttagelser, praksisfortællinger, PDE-modellen, fri-modellen, video, Hjernen og hjertet, dialoghjulet, sprogvurderinger og DPU (Dansk pædagogisk Udviklingsbeskrivelse) m.fl. Beskrivelse af, hvordan der skabes en feedbackkultur, hvor der løbende dokumenteres og reflekteres over sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring udvikling og dannelse, så der sker en videreudvikling og kvalificering af egen og fælles praksis.

Vi involverer børneperspektiver i vores dokumentation og evaluering, når vi er i dialog med børnene om deres udbytte af leg og aktiviteter. De tegn vi gerne vil se, følger vi op på, og vores nye viden er med til at understøtte videreudviklingen vores pædagogiske praksis.

Rammer og aktører: Evaluering

Aarhus kommunes fælles pædagogiske grundlag:

"En evaluerende pædagogisk praksis handler om at udvikle kvaliteten lokalt i dagtilbuddet og i den enkelte gruppe, men også den samlede retning for og udvikling af hele dagtilbudsområdet. Der skal være en balance mellem meningsfuld lokal dokumentation, refleksion over egen og fælles praksis og den fortsatte kommunale tilsynsforpligtelse i forhold til dagtilbud, der forudsætter, at der kan samles op og skabes et generelt billede af kvaliteten på tværs af dagtilbud i Aarhus Kommune".

En god evalueringskultur tager udgangspunkt i bl.a. reflekterende dialoger og datainformeret praksis, som vi anvender i daglig praksis.

Vi evaluerer pædagogisk praksis, mål og tegn på progression ved at evaluere på effekten af den pædagogiske indsats ved at evaluere på børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, i de enkelte teams og på p-møder. Vi anvender PDE-modellen, hvor vi har en systematik for at evaluere læreplanstemaerne og de pædagogiske læringsmiljøer. Gennem evalueringerne får vi viden til at videreudvikle, kvalificere, tilrettelægge og organisere vores pædagogiske praksis bedst muligt. I Skovslottet arbejder vi med indikatorer på læring. At evaluere indikatorer på læring er at iagttage den læring, vi kan se hos børnene. Det handler dog ikke om at evaluere børnene eller aktiviteten som sådan, men derimod at evaluere vores pædagogiske praksis på baggrund af den læring, vi kan se hos børnene

Derfor tager evalueringen af den pædagogiske praksis afsæt i to perspektiver. Et evalueringsperspektiv der løbende fokuserer på den pædagogiske organisering og de læringsmiljøer, der er i Skovslottet, og et perspektiv hvor der er fokus på den ønskede effekt og læring hos børnene.

Evaluering af Den styrkede pædagogiske læreplan hvert andet år.

I den samlede vurdering/evaluering af effekten af arbejdet med læreplanstemaerne kan nedenstående punkter anvendes:

I hvilket omfang er det lykkedes at:

- Børnene indgår i en god tilknytning mellem sig og de voksne i Skovslottet, som bygger på tryghed og tillid.
- Børnene udvikler en god selvforståelse og robusthed og kan mestre modgang og forskellighed. De er nysgerrige og åbne over for det nye og anderledes.
- Børnene udholder og overvinder fysiske udfordringer. De lader sig udfordre motorisk og føler glæde ved at bruge deres krop aktivt. Børnene udvikler en aldersvarende fin- og grovmotorik.
- Børnene kan mærke egne følelser, kan reflektere over deres relationer til andre og kan mærke deres krop og behov for f.eks. en pause.
- Børnene kan få øje på andres behov, aflæse andres mimik og kropssprog, er empatiske og kan sige til og fra.
- Børnene får aldersvarende sproglige kompetencer og bruger sproget aktivt og nuanceret.
- Børnene har gode kropslige fornemmelser for deres følelser om, hvem de er, og hvad de kan. De er motiverede for at lære nye færdigheder og kompetencer.
- Børnene er selvhjulpne og mestrer at deltage i forskellige fællesskaber og aktiviteter, hvor de aktivt byder ind. De har en god forståelse for de sociale spilleregler.

- Børnene har indsigt i dyr og planterers livsbetingelser og kender indikatorer på døgnets og årstidernes skift samt passer på dyr og planterers liv og rydder op og fjerner affald.
- Børnene har en omverdensforståelse og ser sig som en del af noget større – det nære og det fjerne. Indsigt i og forståelse for egen og andres kultur.
- Børnene har forståelse for demokratiets værdier, normer og spilleregler.
- Børnene bliver præsenteret for, får kendskab til og erfaringer med forskellige kreative og kulturelle udtryksformer og naturvidenskabelige forhold.
- Børnene deltager i forpligtende fællesskaber, både de små og store, de selvvalgte og de voksenstyrede.
- I hvilket omfang understøtter læringsmiljøet – det æstetiske, det strukturelle og det relationelle - de seks læreplanstemaer.
- I hvilket omfang lykkes det at leve op til de to fastlagte mål for hvert læreplanstema – sammenhængen mellem læringsmiljøet og børnenes læring.
- I hvilket omfang lykkes det at organisere børnegrupperne så børnenes så optimalt som muligt mødes i deres nærmeste udviklingszone og samtidig har gode rollemodeller.